

MORTALS (Preludi)

**Rosa Amorós | Susana Casares | Democracia
Alex Gifreu | Albert Potrony | Alicia Santamaria
Anna Vilamú i Abilis | Adriana Wallis**

A cura d'Albert Potrony, Roser Sanjuan i Maite Palomo

04.11.2023 – 27.01.2024

MORTALS (Preludi)

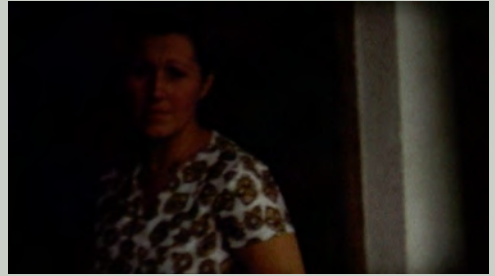
És una mostra coral en la que una selecció d'obres d'Albert Potrony sobre la vellesa, les cures, el record i la pèrdua, creades en col·laboració amb individus i col·lectius diversos, estableixen converses amb un seguit de peces d'artistes contemporanis formal i conceptualment properes als tres eixos temàtics de l'exposició:

Una primera secció explora les cures, l'envelliment i la dependència, una segona secció explora la pèrdua, el record i la memòria, vehiculant aquests conceptes a través dels objectes, i una tercera explora l'imaginari del cementiri com a un espai per a la vida.

Aquesta mostra, és la primera ençà que s'inicià, el 2020 el projecte MORTALS, un projecte artístic i de recerca sobre la mort i la vida, que busca crear espais per reflexionar, de forma col·lectiva, sobre l'envelliment, el procés de final de vida, les cures pal·liatives, l'acompanyament, la mort i el dol, a través de l'activació de grups de treball, per tal de compartir sabers i experiències.

MORTALS és fruit de la col·laboració entre l'artista Albert Potrony i Roser Sanjuan, gestora cultural i mediadora artística especialista en art participatiu i social. Per a MORTALS (Preludi), de la mà de Maite Palomo, i amb la participació de l'Escola Vic Centre, ens acostem als temes del projecte des de la mirada dels infants, perquè en general, als adults ens resulta complicat trobar maneres d'apropar-los-hi aquest tema. Cal dotar d'eines per fer-hi front i viure sense donar l'esquena a la mort, des de totes les etapes de la vida, per tal de viure millor.

CURES, ENVELLIMENT I DEPENDÈNCIA

1

Aquesta secció vol abordar qui ens cuida quan ens fem grans, com afecta la dependència a les relacions familiars, quan els nostres progenitors (pares, mares, avis o àvies) deixen d'exercir aquest rol, en el moment en que perden la seva autonomia.

Per amor d'Alicia Santamaria, és un projecte de creació sobre les cures que parteix d'un context íntim; és un projecte iniciat per un cos travessat per la malaltia terminal d'un ésser estimat en el medi rural, on encara existeix una major cultura de morir a casa que en els contextos urbans. L'artista es vincula amb els objectes de cures a través de la ceràmica en un moment de vulnerabilitat familiar i també de comprendre i simbolitzar aquesta pèrdua imminent

Com diu Susana Casares a propòsit de la seva peça *Tránsitos* "actualment son poques les unitats familiars que poden fer-se càrrec del dia a dia dels seus avis, responsabilitat que tradicionalment requeia en les dones de casa. Això ha portat a una subrogació de les cures a mans de dones immigrants, atenció que en el cas de la gent gran no només satisfà necessitats físiques sinó també afectives. *Tránsitos* reflexiona sobre la vellesa des d'aquest desplaçament a través de la mirada de les cuidadores immigrants".

I si l'ingrés en una residència ja suposa un període d'inquietud i sovint de culpa per a les famílies, la pandèmia del COVID-19, com mostra l'obra *This Changes Everything* (Això ho canvia tot) d'Albert Potrony, encara magnificà molt més aquestes emocions. Una peça que ens remet als mesos inicials de l'esclat de la pandèmia de la Covid 19, i als estralls emocionals que va infligir a les persones que vivien a les residències de gent gran i a les seves famílies. Emprant un ventall reduït de recursos, *This Changes Everything* traça el recorregut des d'una independència física, ja compromesa, a la dependència. I les dificultats de comunicació amb el món exterior que el confinament va imposar a les persones confinades.

Flors d'Albert Potrony, és un apunt breu i íntim sobre la pèrdua de les facultats físiques i el control del propi cos durant el període de final de vida. A través de les mans de la mare de l'artista, enregistrades en diferents moments dels darrers mesos de vida, *Flors* ens ofereix també una reflexió sobre l'acompanyament, el vincle, l'afecte, i els petits espais de comunicació que encara s'obren, inesperadament, en aquests moments de trànsit.

Per acabar la secció tenim els 11 pòsters de *La bona mort* d'Albert Potrony amb la col·laboració d'Alex Gifreu, publicació d'artista sorgida d'un projecte col·laboratiu a càrrec de Potrony (Art For Change 2019/Fundació la Caixa) que vol esdevenir una eina de reflexió i discussió sobre diferents aspectes al voltant de l'últim tram de la vida, la mort i el dol. Inspirada per l'ARS MORIENDI medievals («L'art de morir»), nom de dos textos interrelacionats escrits en llatí que contenen consells sobre els protocols i procediments per a una bona mort i sobre com «morir bé», d'acord amb els preceptes cristians de finals de l'edat mitjana, en una situació

d'un alt índex de defuncions, provocat per la Pesta Negra, *La bona mort* està organitzada a partir d'un seguit de temes relacionats amb les cures pal·liatives l'acompanyament, les pors, la bona mort, l'eutanàsia, el dol, el llegat... i està composta d'una col·lecció d'11 pòsters, un desplegable i un llibret d'unes 70 pàgines, que dialoguen amb les obres d'aquesta secció amb frases de professionals de les cures pal·liatives com Maria López Flores, auxiliar d'infermeria de l'Hospital Jaume Nadal Merolles (Lleida), que ens aconsella com acompanyar, afirmant que "Hi ha vida fins al final de la vida".

LA PÈRDUA, EL RECORD I LA MEMÒRIA

2

Com afirma Marc Augé, la proximitat entre les dues parelles de paraules, vida i mort i memòria i oblit, es percep, expressa i simbolitza a tot arreu, no només de manera metafòrica, entenent l'oblit com a mort, i la vida en els records, sinó també, caracteritzant el nostre present dividit entre les incerteses del futur i les confusions del record, així les dues germanes de l'obra *Caravan* d'Albert Potrony intenten conjurar records d'un passat compartit. *Caravan* suggereix fragments de la vida d'una dona de 91 anys i la seva germana, sargits a través de les històries relacionades amb els

objectes i ornaments continguts dins de la seva caravana. *Caravan* explora la fragilitat de la memòria, i la capacitat dels objectes per ajudar-nos a mirar enrere per tal de reconstruir una biografia compartida.

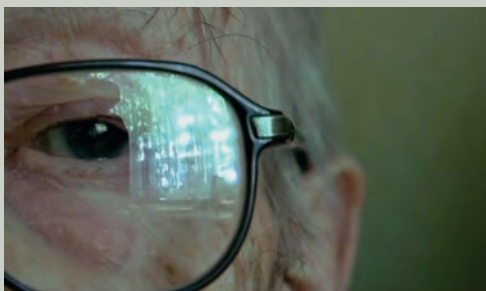
Aquesta importància dels objectes com a catalitzadors dels records, com herència, és magistralment recollit per Lydia Flem, psicoanalista francesa, al llibre *Com vaig buidar la casa dels meus pares*, on relata la seva experiència per la mort dels seus pares, en un breu període de temps (dos anys) explicant que se sent esdevenint orfe en edat adulta i filla única, exposant el seu dol, a través de reflexions, emocions, sentiments federats de l'exploració i buidatge de la casa dels seus pares. Flem es troba amb objectes dels seus pares que desitja posseir, i ha de lidiar amb el sentiment de culpa per ser ara la seva propietària. D'altres necessita desprendre's, regalant-los, tirant-los o venent-los.

A Anglaterra, quan els familiars de persones grans moren, com va fer Lydia Flem, es desprenen dels objectes que han heretat, aquests majoritàriament van a parar a les "Charity Shops", com ens introdueix l'obra d'Albert Potrony *A Gift*. Per *A Gift*, els voluntaris van seleccionar els objectes donats que els intrigaven més. Potrony va convidar a les clarividents Michelle Hawcroft i Carol Robb, a utilitzar el seu do per llegir les vides de les persones que havien estat propietàries d'aquests objectes. El resultat d'aquests moments compartits és una instal·lació de fragments de vídeo i so que es van escampar i amagar dins la botiga. *A Gift* és un subtil homenatge a les persones que ajuden a fer de les botigues benèfiques una alternativa viable al comerç privat i, especialment, a la vida de les persones que van posseir els objectes descartats.

Aquests objectes orfes, a part de les "Charity Shops" també poden passar a plataformes de venda online com Ebay, que utilitza Adriana Wallis en la seva peça per comprar sota el filtre de "rars i magnífics" per destruir-los, fusionar-los i convertir-los en quelcom diferent.

Com aprenem a afrontar les pèrdues d'allò que estimem? Com recordem a algú que no vàrem conèixer? Com fem un espai per a aquells familiars estimats que van morir abans que nosaltres naixéssim? Poden els més joves mostrar-nos com acceptar i sobreviure allò que perdem? *Perdre i retrobar* és una exploració sobre la pèrdua, el record i la memòria, que te com a fil conductor la recerca i reconstrucció dels objectes, persones i animals que els alumnes de l'Escola Vic Centre han perdut, o han estimat.

Perdre i retrobar ha estat concebut per aquesta mostra, amb el suport d'ACVIC i és fruit de la col·laboració entre l'artista Albert Potrony i els alumnes i mestres del grup de quart de l'Escola Vic Centre.

3

4

5

6

7

8

9

10

EL CEMENTIRI COM A ESPAI DE VIDA

11

Peter Ross, periodista especialitzat en els cementiris del Regne Unit, explica que aquests poden ser entesos com a biblioteques dels morts, llocs on descobrir i compartir històries, a partir de preguntar-nos qui eren aquests noms, què hauria passat si ens haguéssim conegut. El periodista explica que el 77 % de les persones que moren al Regne Unit son incinerades. Una decisió en la que influeixen dues coses: és més barat i no queda molt espai, posant sobre la taula un altre problema, els cementiris es mantenen vius quan s'utilitzen per a la funció en què foren creats. Si no és així, es converteixen en espais històrics, zones verdes molt importants en ciutats mancades de parcs. La sensació física és important: pots passejar entre tombes, però també estàs en un espai tranquil, amb arbres i animals.

Aquesta fou una experiència sorprenent per a Albert Potrony quan el 1992 es traslladà a Londres. Cada matí, per arribar a l'estació de metro, havia de travessar un cementiri, que feia les funcions de jardí, de parc públic, on els treballadors de les oficines i tallers dels voltants anaven a menjar l'entrepà durant la pausa del dinar, a prendre el sol a l'estiu, i on al capvespre els nens jugaven a la gespa entre les tombes.

Així doncs, per a qui són els cementiris? Per als morts? Per a qui els anem a veure? *Morir i Jugar*, fruit de la col·laboració entre l'artista, ACVIC, i els alumnes i mestres del grup de quart de primària de l'Escola Vic Centre, concebut per a la mostra MORTALS (Preludi), vol explorar la possibilitat d'imaginar el cementiri, en aquest cas el Cementiri de Vic, com un espai per a la vida, per a la conversa, per al record, per a les cures... però també, com diu Ross, com un espai d'aprenentatge, una biblioteca d'existències viscudes on podem aprendre a conviure amb la mort per aprofitar millor la vida, on la posició social està tan ben definida i expressada com a qualsevol ciutat dels vius, on només hem de llegir les inscripcions a les tombes i nínxols per entendre el passat, i el present, del territori que habitem.

El caràcter de memòria i espai monumental dels cementiris es recull en l'obra de Democràcia *Ser y Durar*, on un grup de joves que practiquen "parkour", realitzen un circuit per damunt de tombes del Cementerio de la Almudena (Madrid) destinat a donar sepultura a difunts fora de la religió catòlica, inaugurat el 1884, en el qual es troben enterrats, entre altres, els presidents de la Primera República Estanislao Figueras, Pi i Margall i Nicolás Salmerón; el fundador del Partido Socialista Obrero Español Pablo Iglesias; l'escriptor Pío Baroja; la dirigent comunista Dolores Ibarruri, o l'artista Wolf Vostell. La intenció de Democràcia és activar una mena de monument en negatiu, a causa del seu caràcter efímer, en el qual es presenten alhora pràctiques crítiques de la cultura urbana amb la memòria dels que van integrar exèrcits, organitzacions socials i partits polítics que, moguts per valors humanistes, van aspirar a una utopia. Mentre els grans relats emancipadors de la Modernitat encara tenien sentit. Encara

que si bé aquesta acció es du a terme en un lloc carregat de memòria, de profunda significació simbòlica, per la pròpia naturalesa del “parkour”, els “traceurs” no se senten preocupats pel sediment històric del lloc, sinó per les seves qualitats purament espacials i constructives.

Vinciane Despret en el seu llibre *A la salud de los muertos. Relatos de quienes quedan* recull testimonis de vivències experimentades de com els morts entren en la vida dels vius, i com es mantenen junts. Rosa Amorós, amb les seves peces, *Crani petit* i *Crani UAP*, ens apropa a un dels símbols més universals de la mort, la calavera, una temàtica que comença a treballar a partir dels 2000 quan, en paraules de la pròpia artista, fou el “moment que vaig veure foses amb cranis i la idea dels anònims em va atreure, és un tema que he anat evolucionant i no he esgotat, se’m va quedar al cap”.

Per últim la paraula, el llenguatge, com a eina per abordar, a voltes des de l’humor i la irreverència, els temes més silenciats i tabús de la nostra societat. A l’entrada de la mostra *Morir de*, d’Albert Potrony, dona la benvinguda al visitant. *Morir de* sistematitza, en un display LED en constant moviment, expressions col·loquials que contenen la paraula ‘morir’, alhora que desgrana les respostes a la pregunta de com vols i com no vols morir, recollides per l’artista al llarg del projecte MORTALS. El públic està convidat a afegir-hi els seus desitjos.

Ja abans d’arribar a ACVIC ens trobem, en creuar el Pont Nou de les Adoberies sobre el Mèder, una pancarta de l’artista Anna Vilamú Bosch en col·laboració amb Associació Abilis, que treballa el dol qüestionant la institucionalització de la mort i el tractament social que es fa de les vivències que se’n deriven. Amb la voluntat de col·lectivitzar el procés artístic i el

malestar, Vilamú, juntament amb Abilis, fa un anti-monument funerari amb una senzilla pancarta que interpel·la a tot ciutadà que circuli per aquest indret i que, lluny de l’èpica amb que se sol revestir aquest monument, reivindica la no utilització dels eufemismes en el nostre llenguatge quotidià que normalment utilitzem com un escut envers la mort.

Les paraules ocupen també un dels murs de l’exposició, totalment cobert amb eufemismes sobre la mort recollits per Potrony durant el projecte participatiu *La bona mort*. Des de l’expressió pietosa a la més irreverent, *Eufemismes* ens posa un mirall al davant i ens commina a mirar la mort de cara, no de gairell, per gaudir millor de la vida.

1. ALBERT POTRONY, *This Changes Everything*, 2020
2. ALBERT POTRONY, amb la col·laboració de Rob Hale, *Caravan*, 2009
3. SUSANA CASARES. *Tránsitos*, 2008
4. ALBERT POTRONY. *Picnic*, 1992
5. ALBERT POTRONY. *Perdre i retrobar*, 2023
6. ALBERT POTRONY. *Flors*, 2023
7. ADRIANA WALLIS. *Rare et magnifique*, 2012
8. ANNA VILAMÚ I ABILIS. *No ha marxat s’ha mort*, 2022
9. ALICIA SANTAMARIA. *Adaptabilitat suau*, 2021
10. ROSA AMORÓS. *Crani UAP*, 2007
11. DEMOCRACIA. *Ser y durar*, 2011

Inauguració, dissabte 4 de novembre a les 12.00 h

▼ Albert Potrony. *Morir i Jugar*, 2023

Amb la col·laboració de:

ACVIC. Centre d'Arts Contemporànies

Sant Francesc 1. 08500 Vic · Tel +34 93 885 37 04 · www.acvic.org · info@acvic.org

Visita comentada i activitat educativa de l'exposició: tots els dissabtes a les 12.00 h.

També podeu concertar-les amb reserva prèvia trucant a ACVIC. Servei gratuït.

Segueix-nos al Facebook, Instagram i Twitter.

www.natndts.cat

